

Liviu Rebreanu

ADAM ȘI EVA

MINERVA 

București, 2018

CUPRINS

Începutul	5
Capitolul I	
NAVAMALIKA	33
Capitolul II	
ISIT	77
Capitolul III	
HAMMA	119
Capitolul IV	
SERVILIA	167
Capitolul V	
MARIA	214
Capitolul VI	
YVONNE	258
Capitolul VII	
ILEANA	306
Sfârșitul	353
Cronologia vieții și a operei	359
Repere istorico-literare	363

Odaia era albă ca un culcuș de fecioară. Apusul își filtra agonia prin două ferestre înalte, schițând pe parchet două romburi de lumină portocalie, care cuprindeau picioarele patului într-o îmbrățișare tremurătoare.

Un miros straniu de albeață respirau pereții proaspăt văruiti și se cernea în unde subțiri pe măsuța cu trei scaune dintre ferestre, pe soba de teracotă din colț, pe noptiera de la căpătâiul patului și chiar pe jilțul de paie în care veghea sora de caritate Dafina, îmbrăcată în șorț alb, cu bonetă albă pe creștet și cu o cruciuliță roșie între sănii plini de sănătate. Din unghere răsăreau umbre sfioase, cenușii, înaintau domol și apoi, brusc, se stingeau – speriate parcă de tăcerea deasă ce căptușea odaia și înghițea tic-tacul grav al pendulei atârnate deasupra calendarului, pe fâșia de zid dintre cele două geamuri.

Dafna sedea neclintită, cu mâinile în poală pe ziarul împăturit frumos, privind la bolnavul care zacea

cu brațele întinse peste învelitoarea albă, capul înfășurat într-un pansament alb din care i se vedea numai fața de ceară, vrâstată cu trei linii negre paralele - sprâncenele, genele și mustațile. Pleoapele-i închise păreau niște pete violete, iar buzele cărnoase erau atât de palide că de-abia li se deosebeau marginile.

În ochii surorii de caritate mocnea înduioșare și nedumerire. Compătimea pe bietul bolnav cu toată pasiunea, mai ales de când descoperise că e victimă unei drame amoroase. Era foarte blândă și tot atât de sentimentală. Cârlionții aurii răzvrătiți îi alintau obrajii rumeni, și ochii ei leneși, albaștri, pâlpâiau în lacrimi. Colega pe care a schimbat-o azi-dimineață i-a șoptit în grabă că pacientul e un profesor mare, că a fost împușcat de un muscal gelos, că l-au adus aseară târziu aci, la Sanatoriul Sf. Maria, și că doctorul Filostrat e tare înfuriat, ceea ce înseamnă că șansele de scăpare sunt puține...

Pentru Dafina, fire lacomă de iubiri romantice, cu-vintele tovarășei fură ca un bob de sare pe o rană vie; inima îi sfârâia de curiozitate. Dorea amănunte, multe, minunate, și nu venea nimeni să i le dea. Bolnavul nu se clintise toată ziua; nici când i s-a schimbat pansamentul n-a deschis ochii. Pe foaia de temperatură, cu litere caligrafice, scria doar numele: Toma Novac.

A avut mari speranțe în *Universul* pe care i l-a stricurat, spre amiazi, tovarășa. „Drama din Strada Albă“ însă era lichidată în câteva rânduri seci. Dafina le-a citit și răscritit, căutând înțelesuri tainice în frazele

ADAM ȘI EVA

convenționale. Negăsind ce râvnea, sufletul i se scălda într-o tristețe sură în care pluteau, ca fricele destrămate dintr-o țesătură veche, cuvintele tipărite: „Ieri, pe la orele șapte seara, în Strada Albă no. 7, emigrantul rus Ștefan Alexandrovici Poplinski, stabilit de curând în Capitală, venind de la Berlin unde se refugiase în urma revoluției, a tras patru focuri de revolver asupra d-lui Toma Novac, bine-cunoscutul profesor de la Universitatea din București. Cauza crimei pare a fi eterna gelozie. Din primele cercetări ar rezulta că simpaticul profesor a fost surprins în flagrant delict de adulter cu Tânăra și frumoasa soție a străinului gelos. Toate patru gloanțele au lovit în plin, încât profesorul Novac, transportat grabnic la sanatoriul doctorului Filostrat, se află în agonie. Numai o minune i-ar mai putea salva viața. Criminalul a fost arestat. Doamna a scăpat neatinsă, alegându-se doar cu spaimă. Crima a produs o senzație imensă deoarece asasinul este descendantul unei familii mari; se zice chiar că ar fi baron, în Capitală avea puține cunoștințe. Era hotărât să rămâie definitiv în țară, frumoasa lui soție fiind originară din Basarabia, unde se spune că ar avea moșii străvechi...“

Dar cum e eroina? Și cum s-au cunoscut, cum s-au iubit, cum au fost surprinși? Apoi criminalul?... Întrebările frământau pe Dafina în jilțul de paie ca într-un scaun de tortură, încerca să-și mai astâmpere setea cântărind pe eroul dramei, îi plăcea, își zicea că merită să fie iubit și de o contesă, îl iubea.

Liviu Rebreanu

Pe urmă îi veni să citească iar, mai atent, știrea din ziar. Poate că totuși va descoperi vreun semn între rânduri asupra pacientului iubit. Desfășură domol gazeta și se adânci în „Crima din Strada Albă”.

Atunci, Toma Novac ridică pleoapele ca și când s-ar fi trezit dintr-un somn fără visuri. O durere uniformă îi înfășură tot corpul. Lumina moale îi ustura ochii mari negri, cu o lucire stranie, cu bulbii roșii ca înecați în sânge. Văzu întrâi pendula dintre ferestre: limba se legăna rar, greoi, fără zgomot, iar cadranul părea spălăcit de nu putea distinge nici cifrele, nici minutarele. Dedesubt însă, pe calendarul de perete, citi ușor un șapte negru arab și altul roșu roman.

„Ciudat calendar!” îi trecu prin minte. „Și luna e scrisă cu cifre... N-am mai pomenit...“

Și numai decât își zise, parcă ar fi vrut să-și controleze luciditatea:

„Ziua a șaptea din luna a șaptea... Coincidență!... Care-i luna a șaptea...“

În aceeași vreme însă, privirile ochilor imobili lunecau, mirate și întrebătoare, de ici-colo:

„Unde sunt?... Ce s-a întâmplat?“

Pe frunte simțea o bandă de fier ce-i apăsa țeasta. Se gândi să întindă brațul, să-și pipăie capul, încercarea de mișcare i-o rețează din începuturi o năvală de durere care-i stârni un gemăt scurt, năbușit. Gemătul apoi scormoni alte dureri, ca niște cuțite înfipte deodată crestându-i trupul în mii de locuri, încât nu mai îndrăzni nici să închidă ochii.

ADAM ȘI EVA

Dafina auzi suspinul ca prin vis, se spăimântă, scăpă ziarul din mâini, sări în picioare și murmură buimăcită, apropiindu-se de pat:

- Doriți ceva, domnule?... O, bine că v-ați...

Toma Novac de-abia acum o zări. Îl supără atât de rău, că strânse repede pleoapele, uitându-și suferințele.

„Sanatoriu!“ se gândi pe urmă mai nedumerit, aproape mâños. „Ce caut eu aici?... Ce s-a întâmplat?“

În loc de răspunsuri, urechile lui urmăreau respirația înfricoșată a surorii de caritate care rămăsese uluită lângă pat. Peste un răstimp îi auzi pașii, numai trei, foșnetul rochiei de stambă nouă, părâitul scaunului de nuiele și pe urmă fâșait de hârtie. Dafina își întocmea ziarul, clătinând din cap, cu ochii la eroul ei, al cărui piept se zbuciuma ca sfârțicat de o gheară nevăzută.

În tăcerea ce-și urzea din nou păienjenișul în odaie, gândurile bolnavului porniră furtunos după explicații. Amintirea însăși parcă i-ar fi fost rănită, nu izbutea să se înfriipeze. Crâmpeie vagi îi răsăreau și se stingeau în creieri, fără să se poată închega într-o rânduire cu rost. Tocmai Tânziu se ivi, șovăitor, chipul unei femei care-și smulse numele din caleidoscopul cioburilor de imagini:

„Ileana...“

Apoi numele porni singur, în zigzaguri vertiginioase, să adune într-un mănușchi amintirile răzlete și amorțite. Chipul femeii se limpezea acum: un căpșor blond cu niște ochi în care bulbacea fericirea... Îi

răsări în suflet o bucurie atât de fierbințe, că într-însa parcă i se topiră îndată toate durerile. O clipă. Apoi în spatele femeii se ridică o umbră care o îmbrățișă, din ce în ce mai brutal, până când vedenia bălaie se transformă într-o figură sălbatică și hidoașă cu privirea cloicotitoare de ură. Pe urmă patru răbufnituri, ca lovitură de ciocan, îi răsună în urechi, izgonind chiar fărămiturile de gânduri din creierii aprinși. Bubuiturile, mereu câte patru, se repetau tot mai repede, amalgamându-se în sfârșit într-un vâjăit prelung ce-i alerga prin oase, prin carne, prin nervi, atâtând pretutindeni focare de dureri. Apoi și vâjăitul se curmă brusc, parcă i s-ar fi extirpat rădăcinile auzului, lăsând în urmă doar un întuneric amar în care rătăceau iarăși frânturi de gânduri, fără stăpân, ca stropii de ploaie în noaptea vântoasă de toamnă.

„Acuma trebuie să mor!” îi luci în sfârșit deodată, ascuțit ca o săgeată.

Gândul îl întărâta întocmai ca cleștele de fier ce-i zdrobea fruntea. Ar fi vrut să-l strivească, dar își simțea adormite toate puterile.

„Acuma trebuie să mor!” îi juca prin creieri, stăruitor, un ritm sprinten ca o sfidare.

Necutezând să-l alunge, căută să se împace cu el:

„Cine se naște trebuie să moară”.

Un zâmbet ironic îi înflori alături. Asta era o lozincă de-a lui împrumutată din înțelepciunea populară. O repetase peste douăzeci de ani, tam-nesam, pretutindeni, ostentativ, deși își dădea seama cât e de ieftină.

ADAM ȘI EVA

Și totuși, acuma, parcă vorbele acestea, în ciuda ironiei, au dobândit un înțeles nebănușit de adânc!

„Moartea e o ipoteză până în momentul când omul se pomenește în brațele ei, fără nicio speranță de întoarcere.“

Fraza apăru nechemată, ca un răspuns la lozinca lui răsuflată, își aducea aminte foarte clar cum a surâs, cu o superioritate îngâmfată, când a auzit-o întâia oară, dar nu se putea dumeri unde a auzit-o și cine a rostit-o? Silindu-se să descopere în trecut pe cel ce a spus fraza, se îmbulzi iar, poruncitor, gândul:

„Acum trebuie să mor.“

Atât de poruncitor astă dată, că-i stârni veșnica întrebare:

„De ce?“

Înaintea lanțului de argumente, fără început și fără sfârșit, prin care se silise o viață întreagă, zadarnic, să ajungă la o încheiere deplin satisfăcătoare, i se întruchipa în suflet iarăși femeia de adineaori, mai ispititoare, ca o călăuză pentru o cale lungă și necunoscută. Inima i se umplu deodată de o fericire dureros de mare. Numai o clipire ținu, dar clipirea parcă răscumpăra din belșug suferințele tuturor vieților.

„Fericirea adevărată e totdeauna o clipă – se gândi bolnavul, cu amintirea ei proaspătă în suflet. Mai multă n-ar putea îndura firea omului care, deseori, într-o viață de mulți ani, nu are norocul să întâlnească nici clipa aceasta, nici măcar să se apropie de ea.“